

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΟΜΜΥΔΑΣ

ΑΚΑΚΙΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΠΤΡΑ

Η ιστορία που θα διαβάσετε, αν και είναι
εμπνευσμένη από τη ζωή του Λευτέρη Μαντζίκου,
δεν αποτελεί πιστή μεταφορά των γεγονότων,
και μέρος της πλοκής είναι προϊόν μυθοπλασίας.

Το πραγματικό χρονογράφημα της ζωής του
παρουσιάζεται συνοπτικά μετά το τέλος του βιβλίου.

Καλή σας ανάγνωση.

K.K.

*Στον πατέρα μου, που έφυγε λίγες μέρες
προτού ολοκληρωθεί αυτό το βιβλίο...*

Θα πρέπει να κοσκινίσεις προσεκτικά το χνούδι,
μέχρι να ξεχωρίσει το καλό σιτάρι...

Καλοκαίρι 1918

ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΜΙΑΣ ΜΕΓΑΛΗΣ βελανιδιάς, ένας άνδρας έπαιζε μια γλυκιά μελωδία με το κλαρίνο του. Τριγύρω υπήρχαν λογιές λογιές άνθρωποι, άλλοι όρθιοι και άλλοι που ξαπόσταιναν σε πέτρες και κορμούς δέντρων. Ιδρωμένοι και σκονισμένοι από τον κάματο στα χωράφια, έπαιρναν μια ανάσα περιμένοντας ο καυτός ήλιος να γείρει προς τη δύση και να κάνει πιο υποφερτή την προσπάθειά τους να θερίσουν το σιτάρι. Κάποιοι έτρωγαν ψωμί που είχαν μοιράσει μεταξύ τους πριν από λίγη ώρα, άλλοι κρατούσαν ακόμα διάφορα σύνεργα. Διάσπαρτα και κρεμασμένα στα κλωνάρια βρίσκονταν τα δρεπάνια και παραπέρα τα δεμάτια του σταριού, που τώρα έπρεπε να πάρουν τον δρόμο για το αλώνισμα. Μόλις ο άνδρας κατέβασε το κλαρίνο, σαν το θρόισμα του αέρα μια γυναικεία φωνή ακούστηκε να τραγουδά:

*«Η γη πρέπει να χαίρεται, πρέπει να καμαρώνει
τώρα που τη θερίζουμε να πάρουμε το σιτάρι,
ψωμί να φτιάξουμε ζεστό να φάει ο κόσμος όλος...»*

Δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει το τραγούδι, καθώς το ποδοβολητό ενός αλόγου τούς έκανε όλους να στραφούν προς

το μονοπάτι στο πλάι. Το αλαφιασμένο ζωντανό ζύγωνε καλπάζοντας, με τον αναβάτη του να τινάζει τα γκέμια, σαν να ήθελε να μηδενίσει την απόσταση για να φτάσει γρηγορότερα στο μέρος όπου είχαν μαζευτεί. Ο νεαρός που έπαιζε κλαρίνο σηκώθηκε και, δίνοντάς το σε κάποιον να το κρατήσει, ξεμάκρυνε από τη σκιά για να βαδίσει στην ίδια ευθεία με το άλογο, που τώρα ανασηκωνόταν χλιμιντρίζοντας. Μόλις πάτησε με δύναμη τα μπροστινά του πόδια στη γη, ένας υπόκωφος ήχος αντήχησε και αμέσως ο αναβάτης κατέβηκε με ένα σάλτο, σκουπίζοντας το ιδρωμένο του μέτωπο.

Λαχανιασμένος και παραμερίζοντας με το χέρι του τη σκόνη που έφερε η ορμή του αέρα, μίλησε με δυνατή φωνή. «Χρήστο, έλα γρήγορα. Αρρώστησε η αδερφή μου και είπανε να πας...»

Για μια στιγμή εκείνος σάσπισε, αλλά, χωρίς να χάσει χρόνο, τον έπιασε από τους ώμους, τραντάζοντάς τον δυνατά.

«Τι έπαθε δηλαδή, τι έχει;»

«Δεν ξέρω πολλά, αλλά είπαν να γυρίσεις το συντομότερο», του απάντησε ο άλλος, προσπαθώντας ακόμα να βρει την ανάσα του. «Φεύγα εσύ και θα μείνω εγώ πίσω για να φτάσεις γρήγορα...»

Καθώς ο Χρήστος προσπαθούσε να πάρει μια απόφαση, η αναπνοή του αλόγου ήταν το μόνο που ακουγόταν.

«Έπαθε τίποτα η Βασιλική και δεν το μαρτυράς;» φώναξε, με τα χέρια του ακόμα πάνω στους ώμους του άλλου, ταρακουνώντας τον πιο ελαφρά αυτή τη φορά.

«Το μόνο που ξέρω είναι πως ψήνεται στον πυρετό... Η μάνα μας δεν άφησε να την πλησιάσουμε».

Ένα σούσουρο, σαν μελίσι που θυμώνει, ακούστηκε από τους υπόλοιπους, που τώρα είχαν ζυγώσει κι άλλο.

Ήταν πρόσφατα τα νέα για μια αρρώστια που είχε

εξαπλωθεί στα Γιάννενα, και οι φήμες έλεγαν πως όποιος μολυνόταν δύσκολα επιβίωνε. Είχαν τρομάξει όλοι όταν έμαθαν πως στην Κόνιτσα μια ολόκληρη οικογένεια που νόσησε πέθανε, και από τότε ζήτησαν από τον κόσμο να μένει κλεισμένος στο σπίτι του. Οι γιατροί, με ό,τι μέσα διέθεταν, πάσχιζαν να ανταποκριθούν, χωρίς βέβαια να τα καταφέρνουν. Στην ουσία όμως, ειδικά αυτοί που έμεναν έξω από την πόλη, συνέχιζαν τη ζωή τους όσο δεν τους άγγιζε το κακό. Αρρώστιες όπως ο εξανθηματικός τύφος, η ευλογιά ή η χολέρα ήταν συνηθισμένες, και οι άνθρωποι είχαν εξοικειωθεί με την απώλεια ακόμη και των πιο κοντινών τους. Για τούτο τον λόγο όλοι έκαναν πολλά παιδιά. Γιατί γνώριζαν πως κάποια από αυτά δεν θα προλάβαιναν καν να περπατήσουν.

Ελάχιστα δευτερόλεπτα μετά, ο Χρήστος έκανε ένα βήμα στο πλάι του αλόγου και τους κοίταξε όλους, ώσπου ανέβηκε αμίλητος με ένα σάλτο στη ράχη του. Πιάνοντας τα γκέμια, το έστρεψε από την άλλη, αναγκάζοντας το ήδη κουρασμένο ζωντανό να ξεχυθεί και πάλι στον δρόμο της επιστροφής στο χωριό. Η απόσταση με τα πόδια ήταν πολλές ώρες, αφού τα χωράφια που θέριζαν απλώνονταν στις παρυφές των Ιωαννίνων, κοντά σε ποτάμια που τους παρείχαν τη δυνατότητα να ποτίζουν τα σπαρτά τους. Για να μην πηγαινοέρχονται, είχαν φτιάξει πρόχειρα καταλύματα και για πάνω από δέκα μέρες ζούσαν εδώ, προκειμένου να μαζέψουν το στάρι που θα τους εξασφάλιζε το αλεύρι για όλο τον χειμώνα και για να το ανταλλάξουν με άλλα αναγκαία αγαθά. Από τον φόβο των μεταδοτικών ασθενειών όλοι τους απέφευγαν να πάνε στην πόλη.

Καλπάζοντας προς το χωριό, αποφάσισε να μην ακολουθήσει τη συνηθισμένη διαδρομή, αλλά να κόψει δρόμο περνώντας μέσα από το ποτάμι και στη συνέχεια να ανέβει έναν

μεγάλο λόφο για να φτάσει πιο γρήγορα κοντά στην αγαπημένη του. Δεν είχε περάσει καν χρόνος από τη βάφτιση του πρωτότοκου γιου τους Λευτέρη, και τώρα επιθυμούσαν πολύ να αποκτήσουν και μια κόρη. Σκόπευαν μάλιστα, αν όλα πήγαιναν κατ' ευχήν, να κατέβουν στα Γιάννενα και να ζήσουν εκεί. Όμως, τα τελευταία γεγονότα και η αναταραχή που επικρατούσε είχαν αλλάξει τα σχέδιά τους.

Σύντομα έφτασε στην κοίτη, που ευτυχώς αυτή την εποχή δεν ήταν εντελώς γεμάτη. Καταμεσής της μισοξεπρόβαλλαν ξερόκλαδα, όμοια με σκελετωμένα χέρια, που πάσχιζαν να μην τα παρασύρει το ποτάμι. Ένα νερόφιδο, που liaζόταν στα χορτάρια, φοβισμένο χάθηκε άτσαλα μεμιάς στον βυθό. Το άλογο ξεδίψασε πίνοντας λαίμαργα νερό και μετά συνέχισε αργά, φτάνοντας απέναντι χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία. Μόνο τότε ο Χρήστος κατέβηκε και με τη χούφτα του ήπια κι αυτός, ξεπλένοντας το πρόσωπό του και το σκονισμένο του μουστάκι. Πιο πολύ όμως ήθελε να δώσει στο ζωντανό τον χρόνο να πάρει δυο ανάσες προτού συνεχίσουν βιαστικά για το χωριό. Δεν είχε περάσει ούτε ένα λεπτό όταν ανέβηκε ξανά στη ράχη του, οδηγώντας το ανάμεσα στις φυλλωσιές και στους κορμούς των δέντρων. Είχε μια εβδομάδα να δει τη Βασιλική και του είχε λείψει η θαλπωρή του σπιτιού, το κλάμα του μονάκριβου γιου του. Ο ερχομός του είχε αλλάξει τη ζωή τους, κάνοντάς τον να πάρει την απόφαση να μη φύγει ποτέ ξανά μακριά από την οικογενειακή εστία.

Οι δυο τους είχαν παντρευτεί αμέσως μόλις εκείνος γύρισε από την Αθήνα, όπου εργαζόταν ως αρτεργάτης. Πριν από αυτό, είχε εγκατασταθεί για έναν χρόνο στην Αίγυπτο προκειμένου να δουλέψει κοντά σε Έλληνες εμπόρους. Πάντα όμως στο μυαλό του φυλούσε το μικρό χωριό του με τη

λιγοστή όψη, όπως όλοι έλεγαν, τη Λιγούφά. Κρυμμένο μέσα στις βελανιδιές και στην πυκνή βλάστηση, δυσκολεύονταν να το βρουν. Όχι όμως εκείνος, που γνώριζε τον τόπο σαν την παλάμη του.

Σε λίγο, από μακριά, αντίκρισε τις πρώτες πέτρινες κατοικίες να ξεπροβάλλουν...

Έξω από το σπίτι τους είχαν μαζευτεί χωριανοί, οι οποίοι, μόλις εκείνος κατέβηκε από το άλογο, παραμέρισαν μεμιάς για να περάσει. Το κλάμα του γιου του ήταν το πρώτο πράγμα που έφτασε στ' αυτιά του. Μπήκε με ορμή στην αυλή, αλλά κοντοστάθηκε όταν από την εξώπορτα φάνηκε η μητέρα της Βασιλικής, με το πρόσωπό της τυλιγμένο ολάκερο με ένα μαντίλι. Σασπισμένος κοίταξε από την άλλη, για να δει σε μια σκιά τη δική του μητέρα βουρκωμένη, να νανουρίζει στην αγκαλιά της τον μικρό τους γιο, τον Λευτέρη. Η γυναίκα, με μάτια συννεφιασμένα, σήκωσε με δυσκολία το κεφάλι και γνέφοντας τον χαιρέτησε. Ο Χρήστος έφτασε κοντά με δυο βήματα και κοίταξε συγκινημένος τον μικρό Λευτέρη. Έκανε να πλησιάσει κι άλλο, αλλά η μάνα της τον έπιασε από την πουκαμίσια και τον έφερε από την άλλη μεριά.

«Τι συμβαίνει;» ρώτησε σασπισμένος καθώς σκούπιζε το ηλιοκαμένο και ιδρωμένο μέτωπό του.

Η γυναίκα κατέβασε το μαντίλι από το στόμα.

«Η κόρη μου, Χρήστο, δεν είναι καλά...» του είπε με σιγανή φωνή. «Ψήνεται στον πυρετό και δεν μπορεί ούτε να αναπνεύσει από τον βήχα...»

«Θα ήπια παγωμένο νερό από την πηγή και θα κρύωσε.

Είναι καλά τώρα;» ρώτησε με αγωνία και έκανε να πάει προς τα μέσα, αλλά εκείνη τον εμπόδισε ξανά.

«Κάνε στην άκρη», είπε τώρα ο Χρήστος με πιο αυστηρή φωνή.

Με σκληρό βλέμμα η μαυροφορεμένη γυναίκα δεν κουνήθηκε από τη θέση της.

«Μας βρήκε μεγάλο κακό...» ψιθύρισε μέσα από τα χείλη της. «Έχει μάλλον την αρρώστια που έπεσε στα Γιάννενα».

«Τι είναι αυτά που λες; Πώς να κόλλησε, μωρέ; Κάτι άλλο την πείραξε. Παραμέρισε να πάω να τη δω... Με γυρεύει, δεν την ακούς;»

Όντως εκείνη την ώρα η Βασιλική, έχοντας αντιληφθεί την παρουσία του άντρα της, επαναλάμβανε το όνομά του. Η γυναίκα άπλωσε το χέρι της μπροστά στο στήθος του και εκείνος μούγκρισε σαν αγρίμι που τον εμπόδιζε να τρέξει κοντά της.

«Πριν από δυο μέρες ήρθε έναςπραματευτής από τα Γιάννενα και η Βασιλική μαζί με άλλες δυο γυναίκες αγόρασαν μαντίλια και υφάσματα, και μετά τον φίλεψαν ψωμί και κρασί».

«Έ και τι μ' αυτό;» είπε ανυπόμονα εκείνος.

«Και οι άλλες δυο γυναίκες, Χρήστο, ψήνονται στον πυρετό τώρα. Και δεν ξέρω πόσοι έχουν κολλήσει ακόμη στο χωριό... Μαθεύτηκε πως οπραματευτής δεν έφτασε ποτέ στη Ζίτσα και τον ψάχνουν στα χωράφια. Βάλε το μαντίλι στο στόμα σου και μην την πλησιάσεις πολύ. Πρέπει να δούμε τι έχει, αλλιώς θα την πάρουμε όλοι την αρρώστια... Σπλάγχο μου είναι και πονάω κι εγώ που δεν πάω κοντά της, μα δεν γίνεται αλλιώς».

Ο Χρήστος πήρε διστακτικά το μαντίλι από τα χέρια της και την παραμέρισε, χωρίς όμως να το τυλίξει μπροστά στο

στόμα του. Εκείνη έβγαλε έναν αναστεναγμό, αλλά τον ακολούθησε βιαστικά.

Όλα τα παράθυρα μέσα στο σπίτι ήταν ορθάνοιχτα και ο ζεστός αέρας ανάδευε ένα λεπτό ύφασμα που είχαν κρεμάσει από τη μια άκρη μέχρι την άλλη. Η Βασιλική, ξαπλωμένη στο ντιβάνι, ήταν μούσκεμα στον ιδρώτα και ανάσαινε βαριά. Μόλις είδε τον Χρήστο αναθάρρησε και έκανε να σηκωθεί, αλλά ένα κύμα έντονου βήχα την καθήλωσε στη θέση της και απλώς τέντωσε τα χέρια της προς το μέρος του. Προτού ο Χρήστος προλάβει να πάει κοντά, η μάνα της άρπαξε αποφασιστικά το μαντίλι από το χέρι του και του το πέρασε στο κεφάλι, καλύπτοντας το πρόσωπό του μέχρι τα μάτια.

Ανάμεσα στα βογκητά και στον βήχα της Βασιλικής, πρόλαβε και του είπε χαμηλόφωνα μέσα από τα δόντια της: «Αν αρρωστήσεις κι εσύ, να σκέφτεσαι ποιος θα μεγαλώσει τον Δευτεράκη...»

Εκείνος, χωρίς να την κοιτάξει, πλησίασε και κάθισε στο πλάι του ντιβανιού.

«Χρήστο, πονάω», είπε η γυναίκα του, ακουμπώντας το στήθος της.

«Δεν είναι τίποτα, Βασιλική μου... Θα περάσει».

«Πονάνε τα μέσα μου, καίγομαι... Είναι καλά ο γιος μας; Δεν μου τον φέρνουν να τον δω», ψέλλισε, καταβάλλοντας μεγάλη προσπάθεια να χαμογελάσει.

«Μια χαρά είναι. Τον έχει η μάνα μου έξω. Μη σκοτίζεσαι τώρα γι' αυτό».

«Δεν με άφησαν να τον κοιμίσω χθες βράδυ...» είπε με παράπονο.

«Δεν πρέπει, Βασιλική μου», απάντησε η μητέρα της που στεκόταν πίσω τους. «Κάνε υπομονή μια δυο μέρες και, άμα περάσει το κακό, όλα θα γίνουν».

«Έχω την αρρώστια, λένε...» συνέχισε εκείνη ξεψυχημένα προσπαθώντας να μη βήξει.

«Δεν ξέρουμε ακόμη, μπορεί κάτι να σε πείραξε», πρόλαβε να πει ο Χρήστος προτού η πεθερά του τον τραβήξει πάλι από το ρούχο για να σηκωθεί, τη στιγμή που άλλο ένα ξέσπασμα βήχα τράνταζε τα πνευμόνια της Βασιλικής.

«Καλύτερα να φυλαχτείς, γιε μου», ψιθύρισε.

Ο Χρήστος, με την ανησυχία έκδηλη, αναλογιζόταν τι να κάνει. Ακόμα και να πήγαινε τη Βασιλική στα Γιάννενα, δεν θα κατάφερνε να βρει τρόπο να τη βοηθήσει, μιας και έλεγαν πως επικρατούσε μεγάλη αναστάτωση με τις αρρώστιες που θέριζαν τους κατοίκους. Την τελευταία φορά που επέστρεψε από την Αθήνα είχε γνωρίσει έναν νεαρό γιατρό. Ο Χρήστος τον είχε βοηθήσει να μεταφέρει όλα του τα υπάρχοντα και τώρα σκεφτόταν πως ήταν μια καλή ευκαιρία να του ανταποδώσει ο γιατρός τη χάρη και να έρθει στο χωριό για να τη δει.

«Θα πάω στα Γιάννενα να φέρω γιατρό, Βασιλική», της είπε, γυρνώντας αποφασιστικά προς το μέρος της. «Όλα καλά θα πάνε, αλλά κάνε κουράγιο».

Η γυναίκα του ανάσαινε βαριά και έδειχνε ανήμπορη μέχρι και να του απαντήσει. Άλλη μια κρίση βήχα ανάγκασε τη μητέρα της να τραβήξει τον Χρήστο ακόμα πιο μακριά.

«Πονάω πιο πολύ από σένα για την κόρη μου, Χρήστο. Δεν ξέρω αν έχει νόημα να πας στα Γιάννενα με αυτά που ακούμε...»

«Και τι να κάνω, μάνα, να περιμένω με τα χέρια σταυρωμένα εδώ; Να την πάρω μαζί δεν γίνεται, δεν θα αντέξει. Θα φύγω τώρα αμέσως, μπας και καταφέρω να γυρίσω μέχρι αύριο το πρωί με τον γιατρό, ή τουλάχιστον να μου δώσει κάποιο φάρμακο».

Την ίδια στιγμή γύρισε προς το μέρος της Βασιλικής, καθώς εκείνη πάσχιζε να πνίξει τον βήχα, πιέζοντας ένα μαντίλι στα χείλη της. Από την πόρτα του δωματίου πέρασε μια γυναίκα με μια κούπα που άχνιζε. Την έδωσε στη μητέρα της Βασιλικής, η οποία την πήγε κοντά της για να πει το γιατροσόφι με τα βότανα που της είχαν ετοιμάσει. Ο Χρήστος κατάλαβε πως έπρεπε να βιαστεί.

«Θα φέρω τον γιατρό, Βασιλική, και θα σε κάνει καλά», της είπε βγάζοντας το μαντίλι από το στόμα του και κοιτώντας τη στα μάτια.

«Να προσέχεις τον Λευτέρη μας...» απάντησε η κοπέλα ξέπνοα, μαζεύοντας όση δύναμη της είχε απομείνει.

«Μαζί θα τον προσέχουμε, Βασιλική, κάνε κουράγιο ώσπου να γυρίσω».

Με δυσκολία του έγνεψε σαν να συμφωνούσε και ταυτόχρονα προσπάθησε να πει μια γουλιά, πλησιάζοντας στην άκρη της κούπας τα χλωμά της χείλη. Ο Χρήστος πήγε με βιασύνη στο άλλο δωμάτιο χωρίς καν να αλλάξει τα σκονισμένα του ρούχα.

«Σου έβαλα κάτι να φας στον δρόμο», είπε η δική του μάνα όταν τον είδε να βγαίνει στην αυλή.

«Σ' ευχαριστώ. Ο Λευτέρης μας κοιμήθηκε;» ρώτησε αναζητώντας τον γιο του.

Βλέποντας το λίκνο κάτω από τη σκιά, πήγε προς τα εκεί και άφησε έναν ελαφρύ αναστεναγμό, ακουμπώντας το χέρι του στο ξύλο. Το μικρό παιδί κοιμόταν γαλήνια και το τερέτισμα του τζιτζικα πάνω στο δέντρο το νανούριζε απαλά. Έκανε να αγγίξει το χεράκι του, αλλά η μάνα του πρόλαβε και τον έπιασε προτού ακουμπήσει το δέρμα του. Τον κοίταξε με νόημα και εκείνος κατάλαβε αμέσως τον λόγο που τον εμπόδισε. Χωρίς να χάσει άλλο χρόνο, ανέβηκε βιαστικά στο άλογο.

«Καλή αντάμωση...» είπε κλοτσώντας ελαφρά την κοιλιά του ζώου για να ξεκινήσει.

«Να προσέχεις, γιε μου...» φώναξε η μάνα του και, μαζί με τους υπόλοιπους που έστεκαν παραδίπλα, τον κοίταξε να ξεμακραίνει.

Βγαίνοντας από το χωριό, έκοψε πάλι δρόμο για να φτάσει όσο γινόταν πιο γρήγορα στον προορισμό του.

Όσο κι αν ήθελε να φέρει τον γιατρό στο χωριό, αυτό τελικά δεν συνέβη, αφού λίγο προτού φτάσει στην πόλη, κατάλαβε τι γινόταν. Αντίκρισε στρατιώτες με τυλιγμένα πανιά στα πρόσωπά τους να πετάνε από ένα κάρο πτώματα σε έναν μεγάλο λάκκο. Λίγο προτού μπει στην πόλη, ένας χωροφύλακας, βλέποντας την άθλια όψη του, τον συνέλαβε θέλοντας να τον πάει μαζί με άλλους για απολύμανση στα απολυμαντήρια. Όλες οι προσπάθειές του να τους πείσει να τον αφήσουν ήταν μάταιες.

Μην μπορώντας να κάνει αλλιώς, τους ακολούθησε βάζοντας σκοπό να βρει τρόπο να το σκάσει.

Όταν το επιχείρησε, ένας άλλος χωροφύλακας τον χτύπησε με το κοντάκι του όπλου στο κεφάλι.

Το επόμενο πρωινό τον βρήκε αναίσθητο κάτω από ένα δέντρο έξω από την πόλη. Τον είχαν παρατήσει εκεί ακριβώς που τον είχαν συλλάβει.

Προτού πάρει να μεσημεριάζει, μια δυνατή βροντή τον ξύπνησε. Βρόμικος και χτυπημένος κατάλαβε πως δεν είχε νόημα να ξαναπροσπαθήσει να μπει στην πόλη. Όταν συνήλθε, αποφάσισε να επιστρέψει.

Με τα πόδια έφτασε στο μέρος όπου οι χωριανοί του

δούλευαν στα χωράφια. Βλέποντάς τον σε αυτή την κατάσταση και περνώντας τον για άρρωστο, τρώμαξαν και έτρεξαν να φυλαχτούν, αλλά όταν τους εξήγησε τι είχε συμβεί, του έδωσαν ένα άλογο για να φτάσει πιο γρήγορα στο χωριό.

Με τον ουρανό να ξεπλένει τη βρομιά από το δέρμα και τα ρούχα του, ανάγκαζε το ζωντανό να τρέχει όσο πιο γρήγορα μπορούσε. Παρότι η δίψα του στέγνωνε τα σπλάχνα, δεν σταμάτησε λεπτό. Με τα μάτια καρφωμένα μπροστά, άνοιγε μόνο συνεχώς το στόμα σαν διψασμένο πουλί, καταπίνοντας λαίμαργα το νερό της βροχής...

Μέσα από την πυκνή ομίχλη στις παρυφές του χωριού ξεπρόβαλε καλπάζοντας ο Χρήστος. Ήταν στιγμές που έμοιαζε σαν να πετάει ανάμεσα στα σύννεφα έτσι όπως ανεβοκατέβαινε τους λόφους.

Μπορεί η βροχή να είχε σταματήσει, αλλά ακόμη και ο αέρας έμοιαζε με ένα αόρατο υδάτινο σεντόνι, που κρατούσε τα πάντα ποτισμένα από την υγρασία. Μόλις έγειρε από την τελευταία πλαγιά προς το χωριό, άκουσε κάτι που τον έκανε να σταματήσει, προσπαθώντας να καταλάβει τι ήταν. Ο πένθιμος ήχος της καμπάνας προμήνυε το κακό που είχε συμβεί. Το νεκροταφείο ήταν κοντά, αλλά η καταχνιά δεν του επέτρεπε να δει τίποτα. Αρχικά πήγε προς το σπίτι του, μα όταν αντίκρισε την ερημιά που επικρατούσε, έστρεψε τα γκέμια του αλόγου προς το κοιμητήριο, με την καρδιά του έτοιμη να σπάσει.

Φτάνοντας, παράτησε το ζωντανό κοντά στην εκκλησία και ανηφόρισε με τρεμάμενα γόνατα προς τα επάνω. Προτού προλάβει να αναγνωρίσει τις φιγούρες που βρίσκονταν

εκεί, ένα σπαρακτικό μοιρολόι από τη γνώριμη φωνή της πεθεράς του του τρύπησε τα σωθικά:

*«Κόρη μου, γιατί κίνησες να πας στον κάτω κόσμο...
Φώναξε, πες μου, κόρη μου, πως θα 'ρθεις πίσω πάλι.
Πώς φεύγεις τώρα και πού πας και παρατάς τον γιο σου;
Σήκω, Βασιλικούλα μου, να τονε κανακέψεις,
να πει από το γάλα σου άνδρας τρανός να γίνει...»*

Κόντεψε να σωριαστεί όταν κατάλαβε πως ήταν η γυναίκα του που κήδευαν. Προχωρώντας ανάμεσα στον λιγοστό κόσμο, διέκρινε το άφυχο κορμί της τυλιγμένο σε σάβανο, να το κατεβάζουν. Έσφιξε τα χείλη και, με τα πόδια του να τον βαστάνε με το ζόρι, πλησίασε κι άλλο πάνω από τον ανοιχτό τάφο. Η μητέρα της, μόλις τον αντιλήφθηκε, σπάρραξε στον πόνο ουρλιάζοντας, διακόπτοντας το μοιρολόι.

«Σήκω, Βασιλική... Έρθε ο άνδρας σου...»

Ένα δάκρυ κύλησε στο μάγουλό του και έμεινε ακίνητος, γεμάτος ενοχές που δεν ήταν δίπλα της. Έτσι παρέμεινε μέχρι που τέλειωσε η τελετή. Τελευταίος πήρε μια χούφτα χώμα και την έριξε στον ανοιχτό τάφο.

«Να προσέχεις τον Λευτέρη μας...»

Στο μυαλό του αντήχησαν τα τελευταία λόγια που του είπε η Βασιλική, και αυτή τη φορά τα δάκρυά του όρμησαν σαν θυμωμένο ποτάμι που κομματιάζει ένα φράγμα. Όταν άρχισαν να ρίχνουν το φρεσκοσκαμμένο χώμα, γύρισε από την άλλη και είδε λίγο πιο πέρα τη δική του μητέρα να κρατάει τον γιο τους στην αγκαλιά της.

Πλησίασε βουρκωμένος και τα μάτια του στάθηκαν στο προσωπάκι του παιδιού, όπως ξεπρόβαλλε ανάμεσα απ' το σεντόνι όπου το είχαν τυλιγμένο. Ο μικρός Λευτέρης τον

κοίταζε, ανήμπορος να κατανοήσει πως δεν θα ξανάβλεπε ποτέ τη γυναίκα που τον γέννησε. Βουρκωμένος και με τα χέρια του να τρέμουν από την ένταση και την κούραση, ο Χρήστος πήρε αγκαλιά τον γιο του και εκείνος αμέσως του χαμογέλασε σαν να ήθελε να του δώσει κουράγιο. Ο τόπος ξαφνικά φωτίστηκε καθώς λαμπερές ηλιαχτίδες ξεγλίστρησαν μέσα από τα πυκνά σύννεφα. Ο μικρός, θαμπωμένος, έκανε να κλάψει, αλλά ο πατέρας του προστάτησε με το σώμα του τα μάτια του παιδιού από το δυνατό ξαφνικό φως.

«Μείναμε οι δυο μας, γιε μου...» ψιθύρισε και τον έφερε ακόμα πιο κοντά.